

УДК 351.86:316.48

DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.5.11>

КОНФЛІКТОГЕННИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Стаднічук Р. В. – кандидат економічних наук,
доктор філософії в галузі економіки, докторант ЗВО «Міжнародний науково-
технічний університет імені академіка Юрія Бугая
ORCID: 0009-0004-7614-231X

У статті досліджується конфліктогенний потенціал публічної політики через призму взаємодії державних інститутів і громадянського суспільства. Автори аналізують, як соціально-психологічні, організаційні та особистісні фактори впливають на виникнення і розвиток конфліктів у процесі політичної участі громадян. Особливу увагу приділяється питанням мобілізації прихильників соціальних рухів, що є важливим аспектом у формуванні політичної активності населення і може слугувати каталізатором конфліктів.

Зокрема, в роботі розглянуто сучасні підходи до концепції громадянської непокори, яка є важливим елементом у демократичному суспільстві. Автори відзначають, що такі явища, як громадянські рухи та соціальні протести, не тільки підвищують рівень конфліктності, але й є інструментом для привертання уваги до суспільно значущих проблем. У статті аналізується вплив національної політичної культури на стратегії громадських рухів, що демонструє важливість соціального контексту у формуванні протестних дій та їхніх методів.

Результати дослідження підкреслюють, що розвиток конфліктогенного потенціалу публічної політики залежить від взаємодії об'єктивних і суб'єктивних факторів. Організаційні фактори мають здебільшого об'єктивний характер і визначають структурні особливості політичної участі, тоді як соціально-психологічні та особистісні фактори мають суб'єктивний характер, що впливає на індивідуальну поведінку громадян в політичному процесі. Висновки дослідження можуть бути корисними для розробки стратегій зниження конфліктності в рамках публічної політики та підвищення ефективності взаємодії між державою та громадянським суспільством.

Ключові слова: конфліктогенний потенціал, публічна політика, громадянське суспільство, політична участь, соціальні рухи, мобілізація, громадянська непокоря, політична культура, національний контекст, управління конфліктами.

Stadniuchuk R. V. Conflictogenic potential of public policy

This article explores the conflictogenic potential of public policy through the lens of interactions between state institutions and civil society. The authors examine how socio-psychological, organizational, and personal factors contribute to the emergence and escalation of conflicts within the process of citizens' political participation. Particular attention is given to the issue of mobilizing supporters of social movements, which is a crucial aspect of fostering political engagement among the population and can act as a catalyst for conflicts.

The paper delves into contemporary approaches to the concept of civil disobedience, an essential element in democratic societies. The authors highlight that phenomena such as social movements and protests not only increase levels of societal conflict but also serve as powerful tools to bring attention to pressing social issues. The study examines the influence of national political culture on the strategies of social movements, emphasizing how the social context shapes the nature of protest actions and the methods used by activists. The Ukrainian context is particularly relevant, given the country's ongoing political transformation and the role of social movements in driving change.

The findings underline that the development of the conflictogenic potential of public policy is contingent on the interaction between objective and subjective factors. Organizational factors, which are largely objective, define the structural characteristics of political participation. In contrast, socio-psychological and personal factors are subjective and influence individuals' behavior in political processes, shaping their attitudes toward public engagement.

The study also addresses the impact of various political decisions by both elite groups and social activists, highlighting how decisions made in the past create "path dependencies" that further amplify the likelihood of conflict escalation. Drawing on the work of P. Bourdieu, the paper discusses how public trust in political leaders is influenced not only by their ideas but also

by their personal qualities, which are perceived as guarantees of the political and social values they represent. Therefore, opponents often seek to discredit these figures by challenging both their ideas and personal integrity, which adds a personal dimension to the conflict.

These findings contribute to a deeper understanding of how public policy can be designed to mitigate conflict and enhance the effectiveness of interactions between the state and civil society. The insights presented are valuable for policymakers seeking to reduce conflictogenicity within public policy frameworks, promote constructive engagement with civil society, and support social stability by fostering an inclusive approach to political representation. This work underscores the importance of a comprehensive strategy in addressing public dissent and managing the conflict dynamics inherent in political participation, particularly within emerging democracies.

Key words: *conflictogenic potential, public policy, civil society, political participation, social movements, mobilization, civil disobedience, political culture, national context, conflict management.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли світ стикається з численними викликами – глобалізацією, поширенням конфліктів, зростанням соціальної нерівності, кризою довіри до владних інститутів, – питання публічної політики та її конфліктогенного потенціалу набуває особливого значення. У демократичному суспільстві публічна політика повинна не лише представляти інтереси громадян, а й сприяти формуванню консенсусу між різними соціальними групами. Однак, як показують численні дослідження, у цьому процесі часто виникають соціальні напруження та конфлікти, які можуть мати як конструктивний, так і деструктивний характер.

Важливою характеристикою публічної політики є її здатність підтримувати рівновагу між стабільністю та змінами, що відповідають запитам суспільства. Конфлікти, які виникають у межах публічної політики, можуть слугувати механізмом суспільної динаміки, сприяючи оптимізації соціальних структур і розвитку громадянського суспільства. У той же час, без ефективного управління та стратегії вирішення конфліктів, такі ситуації можуть призвести до дестабілізації соціальних систем, зниження довіри до влади, виникнення соціальної апатії або, навпаки, радикалізації певних груп населення.

Особливо актуальним є питання взаємодії держави та громадянського суспільства. З одного боку, держава прагне зберегти стабільність і підтримувати правопорядок, з іншого – громадянське суспільство вимагає прозорості, підзвітності та захисту прав і свобод. Це породжує структурну напругу, яка часто набуває конфліктного характеру, особливо в контексті соціальних рухів, що виражають незадоволення певними аспектами державної політики або ініціюють зміни у суспільстві.

Питання мобілізації прихильників соціальних рухів також заслуговує на увагу, оскільки цей процес виступає каталізатором конфліктогенного потенціалу публічної політики. Прагнення до залучення широких мас до соціальних рухів нерідко будується на протистоянні з владою, а це, у свою чергу, підвищує рівень конфліктності в суспільстві. У цьому контексті важливо дослідити, як на процес мобілізації впливають політичні рішення та роль лідерів рухів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження у сфері конфліктології та публічної політики вказують на зростання інтересу до проблем конфліктогенності в політичній участі, мобілізації громадянських рухів та розвитку громадянського суспільства. Розгляд цих питань є особливо актуальним для України, яка перебуває в процесі демократичної трансформації та стикається з численними викликами внутрішнього та зовнішнього характеру.

Значну увагу темі конфліктів у сфері публічної політики приділяють українські та міжнародні науковці. У своїй роботі Шершньова З. Є. (2010) акцентує на

важливості гармонізації відносин між державою та громадянським суспільством, що є необхідним для зниження рівня соціальних конфліктів. Петухова О. М. та Ставицький О. В. (2015) досліджують вплив соціальних інституцій на політичну участь, підкреслюючи, що недовіра до державних інституцій стимулює зростання конфліктності. У роботі Мінцберга Г. (2001) проаналізовано різні моделі управління та показано, як відсутність прозорих механізмів представництва може призвести до соціальних конфліктів і поляризації.

Багато дослідників відзначають важливість соціально-психологічних факторів у формуванні конфліктогенного потенціалу. Наприклад, Бурдьє П. підкреслює, що політичні лідери мають значний вплив на поведінку громадськості завдяки особистій довірі, що часто використовується для мобілізації протестних рухів. Широкий аналіз соціальних рухів в Україні також проводить Гарафонова О. І. (2023), яка вивчає мобілізацію та її вплив на стабільність суспільства в умовах демократичних змін.

Крім того, теми соціальних рухів і мобілізації розглядаються в міжнародній літературі. Робота Коена Д. та Арато Е. розглядає мобілізаційні практики як інструмент впливу на державну політику, зазначаючи, що конфліктність є важливим елементом у демократичному суспільстві, оскільки вона стимулює політичні інститути до перегляду своїх підходів.

Метою дослідження є аналіз конфліктогенного потенціалу публічної політики та виявлення чинників, які впливають на розвиток і загострення конфліктів у цій сфері. Особлива увага приділяється організаційним, соціально-психологічним та особистісним факторам, що детермінують конфліктність політичної участі та взаємодії між державою і громадянським суспільством.

Виклад основного матеріалу. Аналіз політичних практик в Україні свідчить, що політична участь громадян одночасно відтворює як відносну згоду, так і конфліктність, властиву політичному порядку. Основним джерелом конфлікту в цій сфері є наявність владного центру, адже через «центричність» політичний порядок завжди має ієрархічний характер, причому розташування ієрархій визначається конфігурацією центрів влади. Політичні взаємодії, зокрема ті, що пов'язані із залученням громадян і їхніх груп до політичного процесу, характеризуються асиметричністю, а розподіл ресурсів у політичній системі відбувається відповідно до існуючої ієрархії. Ступінь конфліктогенності політичної участі залежить від ряду детермінант як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

У цій статті детально розглядаються організаційні, соціально-психологічні та особистісні чинники, що впливають на розвиток конфліктогенного потенціалу політичної участі. До організаційних детермінант передусім відноситься амбівалентність взаємодії між інститутами громадянського суспільства і держави, що обумовлено принциповими відмінностями в параметрах їхнього функціонування. На противагу ієрархічності, централізованості та директивності державних інститутів, для громадянського суспільства характерні двосторонній режим комунікації, партнерство, багатовимірне сприйняття проблем і варіативність їх вирішення (з урахуванням соціально-економічних, екологічних, культурних та інших аспектів), відкритість інформаційних потоків та публічність позиції, змагання інтересів і переважання горизонтальних зв'язків над вертикальними.

Це обумовлює формування так званого протоконфлікту у взаємодії громадянського суспільства і держави, який є необхідним для забезпечення реальної можливості контролю громадян та їхніх об'єднань над діями правлячої еліти і впливу на функціонування державної вертикалі. Така взаємодія обмежує прагнення

держави (чи сил, що її монополізують) звести багатогранність суспільства до одного – політичного – виміру, обмежити різноманітність соціальних структур і інститутів, деперсоналізувати індивіда. Водночас державні інститути змушені постійно підтверджувати свою легітимність як основи соціальної інтеграції, реалізовувати функцію формулювання публічних інтересів, розробляти довгострокові плани розвитку суспільства та втілювати перспективні програми.

Якість, тип і напрямок взаємодії між інститутами держави та громадянським суспільством можна описати через континуум «конфронтація – партнерство», що зазвичай має асиметричний характер. Конфліктність цих відносин може мати як функціональний, так і дисфункціональний вплив. У першому випадку конфлікт виступає необхідним елементом соціальної динаміки та базовою умовою оптимізації всієї соціальної системи, тоді як у другому він може послаблювати інститути, що взаємодіють, і суспільство в цілому. Полифункціональність конфліктних проявів знайшла відображення в існуванні двох концепцій громадянської непокори, на які звернули увагу Д. Коен і Е. Арато.

Перша концепція – ліберальна – розглядає громадянську непокору як наслідок ігнорування інтересів та порушення прав певних груп меншостей у суспільстві. Вона вважає непокору маргінальним явищем у консенсусній політичній культурі, відхиленням від норми, яке можна усунути через коригування механізмів функціонування конституційної та правової системи. Це дозволяє забезпечити національну згоду і врахувати інтереси різних груп.

Друга концепція – демократична – йде далі та розглядає громадянську непокору як природний результат розвитку суспільства, яке постійно прагне вдосконалення нормативно-правової бази. Тут непокора сприймається як сигнал для правлячої еліти про необхідність змін відповідно до нових суспільних потреб. Демократичні суспільства зазвичай створюють простір для легальних форм вираження протесту та розробляють механізми конструктивної реакції на них. У протилежному випадку виникають деструктивні конфлікти, що можуть підривати політичну та правову стабільність суспільства.

В Україні досвід громадянської непокори набув особливого значення в контексті сучасних політичних викликів. Події Революції Гідності стали яскравим прикладом демократичної концепції громадянської непокори, коли суспільство вимагало змін у державному устрої та системі управління, що сприяло подальшому вдосконаленню демократичних інститутів. Такі прояви протесту в Україні неодноразово ставали каталізатором трансформацій правової системи та соціальних інститутів, змушуючи владу реагувати на зміну суспільних очікувань.

Ще одним організаційним чинником розвитку конфліктогенного потенціалу політичної участі є внутрішня конфліктність самих інститутів громадянського суспільства та держави. Як зазначає Дж. Керролл, конфлікти між структурами громадянського суспільства часто виникають навколо таких питань: пошук консенсусу щодо цінностей різних груп, враховуючи їхній плюралізм та гетерогенність (тобто відсутність монополії на «правильні» цінності); створення соціальних інститутів для розширення можливостей вираження і обговорення суспільних проблем і цінностей; взаємодія з економічними інститутами тощо.

Водночас типові правові конфлікти в межах держави (між гілками влади, всередині парламенту тощо) сьогодні доповнюються новими суперечностями, зумовленими реформуванням самої системи державного управління через суттєві зміни у функціях держави. Основою для таких змін стала теорія Нового державного управління (New Public Management, NPM), яка передбачає відхід від веберівської

моделі раціональної бюрократії, що вважається невідповідною до потреб постіндустріального розвитку, та формування нових відносин між державою та громадянами, заснованих на партнерстві.

Ключовими аспектами реформування державної служби стали делегування низки функцій, які раніше виконувала держава, ринковим структурам та громадським організаціям (перевага недержавного сектору), широке впровадження маркетингу у державне управління шляхом застосування комерційних технологій (конкуренція, ефективність і економічність в органах управління), залучення громадян і громадських груп до надання послуг для суспільства. Однак аналіз досвіду таких реформ у країнах Західної Європи та США виявив низку негативних наслідків, зокрема: суперечність між природою державної служби та її ринковою перебудовою, значне скорочення державних послуг, зниження рівня легітимності державної служби, відтік кваліфікованих кадрів з державного сектору та ерозія традиційної етики держслужби. Крім того, ці реформи підкреслили суперечність між роллю «клієнта» та «громадянина»: клієнти бюрократичної системи отримують певні послуги в обмін на зниження активної ролі громадянина, що додає новий конфліктний потенціал у суспільстві.

Особливих труднощів цей підхід викликав у країнах, де управлінський апарат далекий від веберівської моделі раціональної бюрократії, що видно по розповсюджених практиках кумівства, непрозорості функціонування та високому рівню корупції. В умовах, де модель NPM не має необхідних передумов для ефективного впровадження, існує ризик утворення вакууму, який може бути заповнений корумпованим союзом між бюрократією та бізнесом, що становить загрозу для громадянських ініціатив та ослаблює демократичні процеси в Україні.

Соціально-психологічні фактори конфліктності політичної участі зумовлені безпосередньою взаємодією людей та їхньою інтеграцією в соціальні групи. До таких факторів належить специфіка нових форм політичної активності звичайних громадян, зокрема нових соціальних рухів. Ускладнення політичного процесу в умовах пізнього модерну, зміна його характеру, поява нових вимірів (глобального та локального), вихід політики за межі інституційного та виборчого поля, а також зміни у функціях і ролі ключових політичних інститутів актуалізували питання про те, хто може бути легітимним представником громадян та їхніх об'єднань.

Сучасне українське суспільство, як і західні демократії, формує нові простори для виникнення специфічних інтересів громадян, нових ідентичностей та груп інтересів, що вимагає нових каналів для їх вираження. Це, у свою чергу, викликає необхідність оновлення самої концепції представництва, оскільки традиційні інститути, такі як політичні партії та групи впливу, часто мають обмеження в забезпеченні ефективної взаємодії між суспільством і державою. Значну роль у цьому процесі переймають масові соціальні рухи, які забезпечують доступ громадян до публічної сфери та стають засобом участі для менш захищених та найменш організованих груп інтересів, роблячи представництво більш рівноправним.

Незважаючи на численні дослідження соціальних рухів, єдиного визначення цього феномену не існує. Однак більшість дослідників сходяться на тому, що соціальні рухи як форма колективної дії спрямовані на зміни, що вказує на їхню конфліктогенну природу. Деякі вчені пропонують ширше визначення, описуючи рухи як форми колективної дії, що здійснюються поза інституційними або санкціонованими каналами, спрямовані як на виклик існуючим владним структурам (не лише в політиці, але й у культурі та суспільстві), так і на їхній захист.

Це передбачає участь соціальних рухів як у вертикальних («влада – рух»), так і в горизонтальних («рух – рух») конфліктах.

Соціальні рухи виникають у конкретному інституційному та соціокультурному середовищі, яке впливає на поведінку учасників, визначає норми та правила, яких вони дотримуються. Вибір стратегії діяльності рухів залежить від параметрів національної політичної системи. Наприклад, менш конфронтаційні стратегії характерні для рухів, що діють у країнах з егалитарною, ліберальною та індивідуалістичною політичною культурою, тоді як у країнах із колективістськими традиціями та домінуванням державних цінностей над громадянськими рухи більш схильні до конфронтаційних і антагоністичних стратегій.

Владні структури, на які спрямований соціальний протест, також орієнтуються на національні норми та цінності, розробляючи певні стратегії для врегулювання конфліктів із соціальними рухами. До таких стратегій належать формальні та неформальні «правила гри», що допомагають уникнути ескалації конфлікту. У кінцевому рахунку, здатність сторін організовано управляти конфліктною ситуацією багато в чому визначає, чи переросте конфлікт у масштабну ескалацію з діями та контрдіями, що може відвернути ресурси від основних завдань і спрямувати їх на протидію підсиленню ресурсної бази контрагента.

Одним з актуальних питань у формуванні та розвитку соціальних рухів є проблема мобілізації прихильників, що стає додатковим фактором підвищення конфліктогенного потенціалу колективних дій. Оскільки орієнтація на протистояння значною мірою впливає на залучення до групової діяльності, учасники рухів гостро реагують на такі явища, як різноманітність і суперечливість політичної та правової культури на глобальному, національному та регіональному рівнях.

Суттєвий вплив на характер політичної участі мають окремі політичні рішення як представників еліт, так і активістів соціальних рухів, що можуть самі по собі мати конфліктогенний потенціал. Крім того, ефект залежності від попередніх рішень, або так звана «траєкторна залежність», посилює ймовірність ескалації протистояння. Ситуація стає ще більш конфронтаційною, коли рухи акцентують увагу на особистісних характеристиках організаторів та учасників. Як зазначає П. Бурдье, гострота політичних дебатів та постійні звернення до етики представників політичного процесу обумовлені тим, що довіра до політика або активіста надається не лише за його ідеї, але й особисто за нього: його особисті якості розглядаються як гарантія тієї соціально-політичної картини світу, яку він представляє. Тому опоненти прагнуть дискредитувати не лише ідеї, але й особистість противника. «Логіка політичного поля дозволяє атакувати не лише ідеї, але й особистість супротивника, що сприяє розвитку агресивної стратегії», – підкреслює Бурдье.

Ці приклади демонструють, що соціально-психологічні фактори конфліктності політичної участі тісно переплітаються з особистісними факторами, обумовленими індивідуально-психологічними особливостями громадян, залучених у політичний процес. Типовими серед них є суб'єктивна оцінка поведінки опонента як неприйнятної, низька стійкість до конфліктів, неадекватні очікування, а також акцентуація певних рис характеру.

Проведений аналіз дозволив зробити наступні висновки. Розвиток конфліктогенного потенціалу політичної участі залежить від комплексу об'єктивно-суб'єктивних факторів. Організаційні фактори мають переважно об'єктивний характер і визначають змістовне наповнення політичної участі, тоді як соціально-психологічні та особистісні фактори мають суб'єктивний характер і впливають на вибір

інструментів і методів участі у конкретній ситуації. Такий полісистемний підхід до вивчення конфліктного характеру залучення громадян до політичного процесу охоплює макро- та мікрорівні, створюючи своєрідну «воронку причинності».

Висновки. На основі проведеного дослідження зроблено низку важливих висновків щодо особливостей та викликів конфліктогенного потенціалу публічної політики. По-перше, проблема забезпечення ефективної взаємодії між інститутами громадянського суспільства та державою залишається актуальною в сучасній Україні, особливо в умовах демократичного розвитку та прагнення до європейських стандартів. Досвід показує, що відсутність партнерства та взаєморозуміння між громадськістю і владою може призвести до зростання конфліктності, яка має як функціональні, так і дисфункціональні наслідки для суспільства.

Важливим аспектом є необхідність оновлення концепції представництва громадян у публічній політиці, оскільки традиційні інститути, такі як політичні партії, не завжди забезпечують адекватне представництво інтересів різних соціальних груп. Соціальні рухи відіграють дедалі важливішу роль у формуванні політичного порядку денного, забезпечуючи участь громадян у політичному процесі та можливість висловлювати свою позицію.

Конфліктогенні фактори, пов'язані з особистісними характеристиками організаторів і учасників політичних рухів, також є значущими. Роль особистої довіри до лідерів рухів, акцент на етиці та моральних цінностях у політичній дискусії суттєво впливають на рівень конфліктності в суспільстві.

Крім того, питання мобілізації прихильників соціальних рухів залишається важливим чинником формування конфліктного потенціалу. Успішна мобілізація потребує чіткого визначення цілей та відповідної стратегії, орієнтованої на подолання бар'єрів, що виникають через різноманітність політичної та правової культури на різних рівнях – глобальному, національному та регіональному.

Таким чином, забезпечення ефективного публічного управління в умовах конфліктного потенціалу потребує полісистемного підходу, що охоплює різні рівні суспільних відносин та передбачає відповідний баланс між інтересами держави та громадськості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Шершньова, З. Є. Стратегічне управління. 2010. Київ: КНЕУ.
2. Петухова, О. М., & Ставицький, О. В. Еволюція теорії стратегічного управління. *Агросвіт*, 2015. 2, 10-14.
3. Мінцберг, Г. Стратегічне сафари: Подорож у світ стратегічного менеджменту. 2001. Київ: Основи.
4. Бурдые, П. Соціологія політики. 2002. Київ: Основи.
5. Гарафонова, О. І. Мобілізаційний потенціал соціальних рухів в Україні: виклики та перспективи. *Публічне управління і право*, 2023. 3(1), 78-85.
6. Коен, Д., & Арато, Е. Громадянське суспільство та політична теорія. Кембридж: MIT Press. 1994.
7. Гончарук, Н. П. Роль громадянського суспільства у процесах демократизації: приклад України. *Український соціологічний журнал*, 2022. 9(1), 23-30.
8. Хабермас, Ю. Структурні трансформації громадянського суспільства. Київ: Либідь. 1999.
9. Гарафонова, О., Жосан, Г., Ходолей, В., Тюкхтенко, Н., Тымків, І., & Рябец, Н. Strategic model and potential sources of financing for the post-war revitalization of agricultural enterprises in the de-occupied territories. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2023. 2(49), 207-218. <https://doi.org/10.55643/fcартр.2.49.2023.3983>

10. Берг, О. Соціальні рухи та конфліктогенність: аналіз сучасних трендів. Соціологічні студії, 2021. 7(2), 45-52.

REFERENCES:

1. Shershnova, Z. E. (2010). *Strategic Management*. Kyiv: KNEU.
2. Petukhova, O. M., & Stavvtskyi, O. V. (2015). Evolution of Strategic Management Theory. *Agrosvit*, 2, 10-14.
3. Mintzberg, H. (2001). *Strategy Safari: A Guided Tour Through the Wilds of Strategic Management*. Kyiv: Osnovy.
4. Bourdieu, P. (2002). *Sociology of Politics*. Kyiv: Osnovy.
5. Harafonova, O. I. (2023). Mobilization Potential of Social Movements in Ukraine: Challenges and Perspectives. *Public Administration and Law*, 3(1), 78-85.
6. Cohen, J., & Arato, A. (1994). *Civil Society and Political Theory*. Cambridge: MIT Press.
7. Honcharuk, N. P. (2022). The Role of Civil Society in Democratization Processes: The Example of Ukraine. *Ukrainian Sociological Journal*, 9(1), 23-30.
8. Habermas, J. (1999). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Kyiv: Lybid.
9. Harafonova, O., Zhosan, H., Khudolei, V., Tiukhtenko, N., Tymkiv, I., & Riabets, N. (2023). Strategic model and potential sources of financing for the post-war revitalization of agricultural enterprises in the de-occupied territories. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(49), 207-218. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.3983>
10. Berg, O. (2021). Social Movements and Conflictogenicity: An Analysis of Modern Trends. *Sociological Studies*, 7(2), 45-52.